

Uvodna konferenca
raziskovalnega projekta

3.-4. april 2023
Fakulteta za arhitekturo UL

HEI-Transform

Dediščina za vključujočo
trajnostno preobrazbo

Zbornik povzetkov

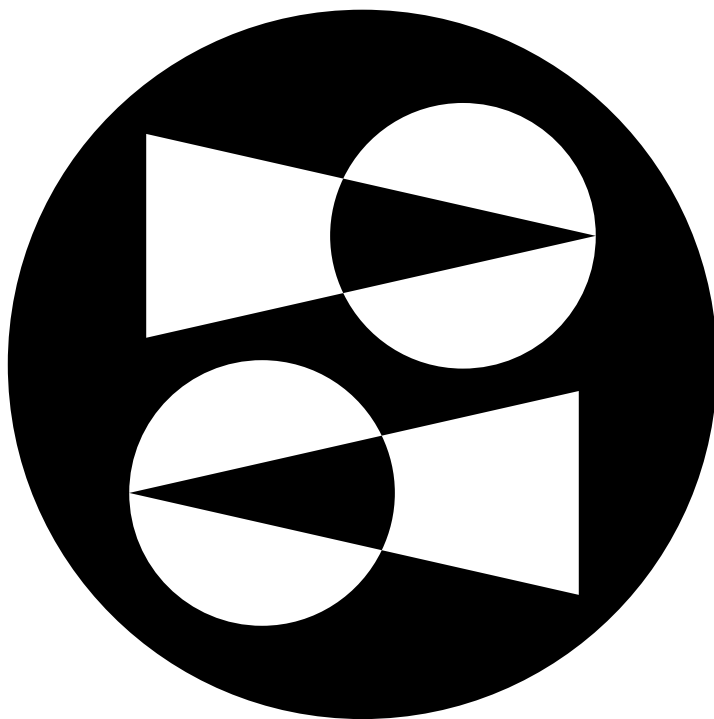
INŠTITUT
ZA TRAJNOSTNO
DEDIŠČINO

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za arhitekturo

ARRS
JAVNA AGENCIJA ZA RAZISKOVALNO DELAVNOST
REPUBLIKE SLOVENIJE

Fakulteta za arhitekturo UL
Plečnikova predavalnica
Ljubljana

Delavnica s Christerjem Gustafssonom
3. april 2023

Uvodna konferenca
4. april 2023

Kazalo

- Str. 3**
Dediščina za vključujočo trajnostno preobrazbo
- Str. 6**
I. Skupnost HEI-Transform – odbori projekta
- Str. 8**
II. Dediščina kot gradnik trajnostne prihodnosti
- Str. 12**
III. Vpetost dediščine v razvoj – mednarodni programi in strategije
- Str. 15**
IV. Raziskava
- Str. 20**
Program konference

Organizacijski odbor konference

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Špela Karo
Nejc Dolinar

Fakulteta za arhitekturo UL
Maja Bevc

Izdajatelj

Fakulteta za arhitekturo
Univerze v Ljubljani
Zoisova 12, Ljubljana

Uredili

Sonja Ifko
Špela Karo

Jezikovni pregled

Katja Paladin

Oblikovanje

Studio Kruh & AA
Anja Delbello
Gregor Makovec
David Molina Gadea
Gašper Uršič
Aljaž Vesel

Ljubljana, Slovenija
april 2023

Dediščina za vključujočo trajnostno preobrazbo

Sonja Ifko

Fakulteta za arhitekturo UL, Interdisciplinarni medfakultetni inštitut UL za trajnostno varstvo kulturne dediščine

Področje ohranjanja nepremične kulturne dediščine (NKD) se v Evropi in svetu intenzivno preoblikuje in razvojno povezuje, da lahko učinkoviteje prispeva k trajnostni prihodnosti. Namen transdisciplinarnega projekta HEI-Transform je z vidikov različnih družboslovnih, humanističnih in tehničnih ved vzpostaviti možnosti za večrazsežne prispevke NKD k zeleni preobrazbi Slovenije. Ohranjanje zgrajenega neposredno podpira tudi krožno gospodarstvo, odpornost družbe, je jedro kulturnega turizma ter potencial za umeščanje kulturnih in kreativnih industrij, kar vse prinaša (neposredno in posredno) širok spekter novih delovnih mest. Vse to nagovarja tudi projekt HEI-Transform, ki je bil razvit na osnovi paradigme Konservatorstvo 3.0 – prilagojena ponovna raba. Ta kulturno dediščino opredeljuje kot proces sprememb in vir za razvoj, ki stimulira naložbe, omogoča nova delovna mesta in prispeva k rasti lokalnih ekonomij, če povzamemo C. Gustafssona.

Izhodišče raziskave je razumevanje dediščine kot razvojnega kapitala; opredelili ga bomo v okviru štirih vidikov trajnosti – kulturnega, družbenega, ekonomskega in okoljskega. Osredotočamo se na NKD, upoštevajoč njene premične in nesnovne komponente

v prostorskem kontekstu. Raziskava išče odgovor na vprašanje, kako ta v veliki meri speči kapital v čim večjem obsegu aktivirati. Poudarja nujnost strukturnih sprememb dediščinskega sektorja, ki jih opredeljuje kot dolgoročni cilj. Za njegovo doseganje se osredotočamo na izvedbo temeljnih raziskav, ki so ključna osnova za nadaljnje odločanje o preoblikovanju, skladnem z aktualnim znanjem in trajnostno paradigmo dediščine. Ob tem pa se usmerjamo v raziskave, ki bodo čim prej omogočile vzpostavitev razmer za neposredno implementacijo in uveljavitev NKD kot kapitala vključujoče trajnostne prihodnosti v lokalnih okoljih, saj se lahko prav tu trajnost neposredno uveljavi in prispeva h globalnim ciljem. V ta namen za reaktivacijo opuščene NKD s prilagojeno ponovno rabo razvijamo orodje – model Kulturna dediščina 4.0 (KD 4.0).

Za oblikovanje modela KD 4.0 bomo v okviru projekta v štirih manjših lokalnih skupnostih znotraj vzhodne kohezijske regije vzpostavili enote eksperimentalnega laboratorija RevitLab; dve v urbanem prostoru (del historičnega jedra naselja, industrijsko območje) in dve zunaj njega (arheološko in grajsko območje).

Model KD 4.0 osnovni koncept paradigme Konservatorstvo 3.0 nadgrajuje s sistemom kvantificiranja vseh vrednosti, tudi tistih, ki jih praviloma pojmuje kot nemerljive, pomembno pa vplivajo na povečanje kakovosti življenja. Zastavljen je tako, da bo soočal vse deležnike, v procesu usklajevanj oblikoval kompromisne, za večino sprejemljive rešitve in primerjalno dokazoval raven trajnosti.

To je izjemno težko doseči, zato bomo uporabili večkriterijski sistem analiz MCDA, da bomo dobili orodje, ki bo omogočilo čim bolj optimalno in enakovredno vključevanje vseh deležnikov, participativno odločanje ter ohranjanje kvalitete dediščine in vrednosti obravnavanih območij za vse.

I. Skupnost HEI-Transform – odbori projekta

Da bi zagotovili uspešno upravljanje, delovanje in znanstveno odličnost kompleksne raziskave, smo zasnovali tri stalne odbore projekta. Ob tem pa bomo v vsaki lokalni skupnosti, kjer bomo izvajali študije primerov, oblikovali še lokalne odbore deležnikov.

Znanstveni odbor

Sestavljajo ga vodje posameznih vsebinsko zaokroženih sklopov raziskav (delovnih paketov), ki koordinirajo raziskavo skladno z njeno vsebino ter skrbijo za kontinuiran potek dela in interdisciplinarno zastopanost pri razvoju raziskave.

Sonja Ifko (vodja) – Fakulteta za arhitekturo, Interdisciplinarni medfakultetni inštitut UL za trajnostno varstvo kulturne dediščine, Univerza v Ljubljani

Neža Čebtron Lipovec – Fakulteta za humanistične študije, Univerza na Primorskem

Ljubica Knežević Cvelbar – Ekonomska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Matjaž Uršič – Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

Barbara Vodopivec – Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta, Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti

Miloš Kosec – Fakulteta za arhitekturo, Interdisciplinarni medfakultetni inštitut UL za trajnostno varstvo kulturne dediščine, Univerza v Ljubljani

Matija Črešnar – Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Interdisciplinarni medfakultetni inštitut UL za trajnostno varstvo kulturne dediščine

Mednarodni svetovalni odbor

Člani odbora bodo s svojimi izkušnjami na letnih srečanjih in individualnih konzultacijah sodelovali z raziskovalci in svetovali glede odprtih vprašanj projekta. Prek njih in njihovih matičnih institucij bosta zagotovljeni tudi izmenjava znanj in boljša mednarodna diseminacija rezultatov raziskav.

Christer Gustafsson – Univerza v Uppsali

Anna Mignosa – Univerza Erasmus, Rotterdam

Roberto Cavallo – TU Delft

Odbor deležnikov

Sestavljajo ga domači strokovnjaki – predstavniki vladnih služb, javnih, nevladnih in gospodarskih organizacij, sodelujočih v procesu ohranjanja, upravljanja, rabe in načrtovanja razvoja nepremične kulturne dediščine v Sloveniji. Z njihovo pomočjo bomo raziskavo navezovali na tiste ključne značilnosti slovenske prakse, ki nam bodo pomagale razviti multikriterialni analitični sistem za usmerjanje projektov prilagajene ponovne rabe opuščene dediščine, ki je ključni cilj projekta.

Anja Zorko – Center za kreativnost, Muzej za arhitekturo in oblikovanje

Nataša Jurgec Gurnick – ICOMOS Slovenija

Marko Hren – Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj

Barbara Žižič Baumgartner – Ministrstvo za kulturo

Jernej Červek – Ministrstvo za naravne vire in prostor

Tomo Čeh – PKF hospitality

predstavnik še ni potrjen – Skupnost občin Slovenije

Srečko Štajnbaher – Slovensko konservatorsko društvo

Goran Završnik – TICCIH Slovenija

Hrvoje Teo Oršanić – Zavod RS za varstvo narave

Robert Peskar – Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije

Slavko Gabrovšek – Zbornica za arhitekturo in prostor

Miran Košpend – Združenje mestnih občin Slovenije

Živa Deu – Združenje zgodovinskih mest Slovenije

Lokalni odbori deležnikov RevitLab lokacij

Da bi zagotovili čim večjo stopnjo objektivizacije podatkov za razvoj modela Kulturna dediščina 4.0, ki ga razvijamo s pomočjo štirih eksperimentalni laboratorijev projekta, bomo v vsaki lokalni skupnosti organizirali odbor lokalnih deležnikov.

II. Dediščina kot gradnik trajnostne prihodnosti

Keynote lecture

Uvodno predavanje

Conservation 3.0 – Adaptive reuse and heritage as a resource for a sustainable future

Konservatorstvo 3.0 – prilagojena ponovna raba in dediščina kot vir trajnostne prihodnosti

Christer Gustafsson

Univerza v Uppsali

Outcomes of cultural heritage development and continuity, or rather spillover effects from the investment in cultural heritage, are understood as contributors to sustainable development and shall be used as starting points for planning the priorities for cultural heritage management. The emphasis for the cultural heritage field is no longer essentially on preservation and protection of monuments and buildings – identifying new activities, use, circularity processes, or purpose of historic buildings, landscapes and spaces has become more critical. Conservation 3.0 has the request from the society and the sector, for the heritage-led development where cultural heritage is understood as an “infrastructure for innovative use and conservation as an investment”, aligned with the sustainable development perspective and smart specialisation at regional level in particular, as a starting point.

The potential role of heritage for sustainability

Potencial dediščine za trajnostni razvoj

Anna Mignosa

Univerza Erasmus Rotterdam in Univerza Catania

The way of looking at heritage and its role within societies has been going through a constant evolution. First of all, its definition has changed. If we consider UNESCO’s conventions the shift is evident. From the ‘traditional’ way of looking at heritage that focussed on built heritage set in the 1972 Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, a wider definition, that acknowledges the importance of intangible heritage, was introduced with the 2003 Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage and has become widely accepted since then. The most recent debate about heritage and development, using a holistic approach, provides new directions towards sustainability. The focus has shifted on considering heritage: a common good, an inheritance from previous generations to be transmitted to the future ones, a repository of knowledge; the source of inspiration for thinkers and artist, the driver for the cultural and creative industries (CCI), a valuable resource for economic growth, employment and social cohesion (European Commission, 2014). This implies a complex function for heritage and a different way of dealing with it. For instance, now, communities have a say about ‘their’ heritage next to experts. Digitisation has influenced all the activities necessary for heritage: from research to conservation, from preservation to access and heritage provides an interesting field for the development of new digital tool boosting the CCIs.

Conservation is still fundamental to guarantee heritage survival, and it is an example of how heritage can support economic growth through the investments for its preservation. However, an interesting development is connected to the attention that now is given to adaptive re-use. This type of intervention guarantees heritage survival, but, at the same time, it shows how heritage can be included in the debates about the circular economy.

Slovenska strategija trajnostne pametne specializacije S5 in kulturna dediščina

Marko Hren

Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj

Avtor snovno in nesnovno dediščino obravnava kot izrazit razvojni potencial, za katerega velja enako kot za tehnologije (deep tech) – potreben je obrat h globoki dediščini, saj ta vsebuje znanje, pamet. Ob uveljavljanju trajnostnega razvoja je pomembno vsako znanje naših prednikov, ki so ga razvili za soočanje z izzivi vzdržnega odnosa »roda s naravo«.

Še vedno obstaja dediščina, ki je neraziskana, tudi potlačena, s tem pa dopuščamo preziranje določenega znanja. Avtor pozdravlja izhodišče HEI, ki »odgovarja na ugotovitev, da so bile dediščinske raziskave pogosto spregledane«, tudi z argumentom, da je dediščina lahko osrednji steber družbene pomiritve in sprave. Vsako preziranje znanja, vsako preziranje preteklosti dolgoročno prinaša družbene razkole in ovira razvoj.

Sodobne tehnologije in tehnike, ki so revolucionarno vplivale na razkrivanje in prikaz globoke kulturne dediščine, omogočajo transparentno in celovito obravnavo dediščine kot temelja družbe 5.0 in trajnostnega podjetništva. Avtor bo ob tem pokazal, da projekt z uveljavljanjem globoke kulturne dediščine prispeva k vsem šestim tematskim ciljem kohezijske politike.

ključne besede

družba 5.0, globoka dediščina, kohezijska politika, pametna specializacija, globoka tehnologija

Kulturna dediščina v novi strategiji razvoja turizma Slovenije

Peter Črnič

PKF Hospitality

V sklopu izdelave strategije trajnostnega razvoja turizma je bilo v analizi stanja ugotovljeno, da Slovenija zelo dobro izkorišča naravne danosti na presečišču alpskega, mediteranskega, kraškega in panonskega sveta, manj pa je prepoznana kot stičišče slovanskega, romanskega, germanskega in madžarskega sveta.

Izkazalo se je, da je potencial predstavljanja kulturne dediščine tesno prepleten s podobo javne turistične infrastrukture in s skupnim ambientom, urejenostjo prostora. V predstavitvi bomo govorili o ukrepih, s katerimi želimo izboljšati vključenost kulture v turistično ponudbo, in o tem, kakšni so razlogi za njihovo sprejetje; za boljše razumevanje jih bomo ponazorili s praktičnimi primeri.

ključne besede

turizem, strategija, kulturne dediščina, urejanje prostora

III. Vpetost dediščine v razvoj – mednarodni programi in strategije

Kultura gradnje

Špela Spanžel
Ministrstvo za kulturo RS

V zadnjem desetletju se je v mednarodnem prostoru izoblikoval razmislek o kakovostnem grajenem okolju kot družbeni kategoriji, ki je ključna za dobrobit posameznika in skupnosti, obenem pa se odziva na naraščajoče okoljske probleme in obravnava vprašanja, s katerimi se soočajo različni deležniki sodobne družbe, vključno s strokovnjaki več disciplin.

Davoška deklaracija iz leta 2018 je vpeljala koncept kulture gradnje (Baukultur) kot vsote vseh procesov, ki sooblikujejo naše bivalno okolje, ter izpostavila osrednjo vlogo tega pojma, ki ga razume kot celovit in po meri človeka zasnovan pristop. Koncept vključuje tako obstoječe stavbe, kulturno dediščino, krajino in odprte javne prostore kot tudi sodobno gradnjo in infrastrukturo. Izpostavlja vizijo za visokokakovostno kulturo gradnje, ki vzpostavlja ravnovesje med kulturnimi, socialnimi, gospodarskimi, okoljskimi in tehničnimi vidiki načrtovanja, oblikovanja, gradnje in ponovne rabe v javnem interesu in za skupno dobro.

Konkretizacija ciljev deklaracije, ki je postala referenčni mednarodni okvir in je prispevala k nastanku komplementarnih akcij (mdr. Novi evropski Bauhaus) in evropskih politik (mdr. sklepi Sveta EU), je nedavna ustanovitev zavezištva za kulturo gradnje med nacionalnimi vladami, mednarodnimi organizacijami, zasebnimi podjetji in civilno družbo.

Kultura gradnje je del kulturnih politik, saj kultura potrebuje prostore in ustvarja prostore za kulturo.

ključne besede

kultura gradnje, visoka kakovost, grajeno okolje, arhitektura, dediščina, skupnost, dobrobit

Novi evropski Bauhaus in kulturna dediščina

Tadeja Zupančič
Fakulteta za arhitekturo UL

Na naslovni spletni strani Novega evropskega Bauhauza (NEB) bemo, da ustvarjalna in transdisciplinarna pobuda evropske skupnosti z imenom NEB povezuje strateško prioriteto evropskega zelenega dogovora z našim bivalnim okoljem in izkušnjami. NEB je bil napovedan skupaj z valom prenove. S ključnimi besedami, ki opredeljujejo temeljne razsežnosti oz. vrednote – »lepo«, »trajnostno« in »skupaj« – spodbuja družbene predstave o skupnem ustvarjanju trajnostne in vključujoče prihodnosti, ki naj bi bila »lepa« za oči, razum in dušo. »Lepo« naj bi izhajalo iz umetnosti in kulture, kar presega funkcionalne potrebe. »Trajnostno« naj bi bilo v harmoniji z naravo, okoljem in z našim planetom. »Vključujoče« pa naj bi spodbujalo dialog med kulturami, disciplinami, spoli in starostmi. Na drugi strani iste spletne strani najdemo trajnost pred estetiko in vključevanjem. In to v programu, ki izhaja iz kulturnih vrednot. Kar takoj se torej spremeni izhodiščna konotacija ideje. Podobno se pomeni spreminjajo in tudi izgubljajo v jezikovnih in disciplinarnih prevodih. Vrsta evropskih združenj, ki so vsako posebej in tudi skupaj (New European Bauhaus Collective) člani iniciative NEB, se je že aprila 2021 lotila tega problema na konferenci Common Ground: Making the Renovation Wave a Cultural Project. Danes razprave o kulturni dediščini najdemo v povezavi z vsemi tremi ključnimi pojmi NEB. Pričujoči prispevek torej osvetljuje odnos med NEB in kulturno dediščino.

ključne besede

lepo, trajnostno, skupaj

Evropska načela kakovosti za posege, ki jih financira EU in lahko vplivajo na kulturno dediščino

Nataša Jurgec Gurnick
ICOMOS Slovenija

Dokument Evropska načela kakovosti za posege, ki jih financira EU in lahko vplivajo na kulturno dediščino sta pripravila Evropska komisija in ICOMOS International z namenom zagotavljanja izhodišč za kakovostne rešitve pri vseh iz evropskih sredstev financiranih posegih, ki lahko potencialno vplivajo na kulturno dediščino. Dokument povzema ključne koncepte, standarde, mednarodne listine, evropske konvencije in najnovejše spremembe v razumevanju in praksi ohranjanja dediščine ter podaja smernice za upoštevanje skupnih načel kakovosti pri ohranjanju kulturne dediščine in pri projektih njenega upravljanja.

Evropska načela kakovosti so trenutno priporočilni dokument za vse iz evropskih sredstev financirane deležnike, ki so neposredno ali posredno vključeni v ohranjanje in upravljanje dediščine (tj. evropske institucije, organi upravljanja, mednarodne organizacije, civilna družba in lokalne skupnosti, zasebni sektor in strokovnjaki), nastal pa je s ciljem, da zagotavljanje temeljnih meril kakovosti čim prej postane obveza za vse posege z vplivi na kulturno dediščino, ki bodo financirani iz evropskih sredstev.

ključne besede

ohranjanje kulturne dediščine, Evropska unija, javno financiranje, načela, stavbna dediščina

IV. Raziskava

»Values-led« pristop ter vrednote in vrednosti kulturne dediščine

Neža Čebren Lipovec
Fakulteta za humanistične študije UP
Matija Svetina
Filozofska fakulteta UL

Sodobno konservatorstvo na mednarodni ravni že dobrih deset let sledi t. i. values-led pristopu, torej pristopu do ohranjanja dediščine, ki temelji na vrednotenju – prepoznavanju vrednosti, ki jih dediščina nosi, in vrednot družb(e), ki jih dediščina odlikava. V prispevku odpirava interdisciplinarni razmislek o slovenski terminologiji na to temo, saj se termina »vrednost« in »vrednota« tako v javni sferi kot v strokovnih krogih pogosto uporabljata arbitrarno, kar lahko vodi do nejasnosti v vrednotenju. Predstavljeni bodo izsledki nedavnih mednarodnih razprav o vprašanju vrednotenja, tako skozi izkušnje prakse kot skozi teorije dediščinskih študijev, ter psihološka izhodišča in nekatere klasifikacije vrednot, ki bi bile lahko osnova za razlikovalno uporabo omenjenih terminov ter za jasnejše postopke vrednotenja kulturne dediščine.

ključne besede

values-led pristop, kulturna dediščina, vrednost, vrednota

Soočanje kulturne dediščine in funkcionalno razvrednotenih območij – aktualno stanje v prostoru in aplikacija kot podpora komuniciranju

Barbara Lampič

Filozofska fakulteta UL, Interdisciplinarni medfakultetni inštitut UL za trajnostno varstvo kulturne dediščine

Lea Rebernik

Filozofska fakulteta UL

Simon Kušar

Filozofska fakulteta UL

Dimitrij Mlekuž Vrhovnik

ZVKDS

Funkcionalno razvrednotena območja (FRO) z enotami nepremične kulturne dediščine (NKD) nam nastavljajo ogledalo – kako (ne) racionalno, (ne)premišljeno in (ne)odgovorno ravnamo s prostorom, ki nosi posebno dediščinsko vrednost. Soočenje obeh podatkovno-prostorskih slojev je eden od pristopov, kako lahko sistematično (in na ravni celotne države) prepoznamo NKD brez (ustrezne) rabe. Podatkovni sloj FRO (evidenca, vzpostavljena leta 2017), ki na začetku leta 2023 vključuje 1088 območij, smo soočili z Registrom NKD, ki je osrednja zbirka podatkov o dediščini v Sloveniji in vsebuje prek 32.000 enot. Več kot 300 FRO vključuje enote NKD, je pa prezenca dediščine (prevladujejo profane stavbe) na FRO zelo različna. Do zaključka projekta bomo na podlagi bogate zbirke podatkov zasnovali tipologijo NKD brez rabe oziroma z omejeno/neustrezno rabo. Analiza v zadnjih petih letih oživiljenih FRO z NKD (okoli 80 območij) bo razkrila dejanske potencialne opuščene in razvrednotene dediščine (vloga dediščine za oživitvev), raziskovalci pa bomo dobili vpogled v prevladujoče prakse oživljanja območij z NKD v Sloveniji. Pomemben rezultat so tudi trije samostojni podatkovni sloji (sloj obstoječih FRO z NKD, sloj oživiljenih FRO z NKD in sloj enot NKD na opuščeni območjih), ki jih prikazujemo s pomočjo orodja ArcGIS Online. Aplikacija omogoča sočasen prikaz podatkov, prostorskih slojev in fotografij ter služi kot komunikacijsko in ozaveščevalno orodje.

ključne besede

raba prostora, ogroženost dediščine, navzkrižje interesov, dediščina kot trajnostni potencial, komunikacijsko orodje

Regenerativna preobrazba ekonomije in družbe

Ljubica Knežević Cvelbar

Ekonomska fakulteta UL

Prispevek razmeji koncepte trajnostnega, krožnega in regenerativnega razvoja. V teoriji in praksi glede njih obstaja nerazumevanje, saj se pogosto uporabljajo v napačnem kontekstu, kar pripelje do terminološke in vsebinske zmede.

Trajnostni razvoj v svojem bistvu opredeljuje potrebo po zmanjšanju negativnih vplivov človeka na okolje, družbo in kulturo. Krožni razvoj naredi korak dlje ter zagovarja opustitev linearnega in vpeljava krožnega modela, ki ima za rezultat nični ogljični odtis. Še korak dlje gre koncept regenerativnega razvoja, ki pravi, da je treba ustvariti pozitivni ogljični odtis, in ne le hiteti proti ničli.

Prispevek koncepte kronološko predstavi, za vsakega poda temeljite in jih jasno razmeji. Tako med drugim omogoči izboljšanje razumevanja tveganj, do katerih prihaja zaradi podnebnih sprememb, in razvojnih konceptov, ki lahko ta tveganja blažijo.

ključne besede

regenerativni razvoj, krožni razvoj, ogljični odtis

Priložnosti in izzivi sodelovanja med deležniki v procesih upravljanja kulturne dediščine

Maša Filipovič Hrast

Fakulteta za družbene vede UL

Matjaž Uršič

Fakulteta za družbene vede UL

Jasna Fakin Bajec

Inštitut za kulturne in spominske študije,

Znanstvenoraziskovalni center SAZU

Pri upravljanju kulturne dediščine sledimo celostnemu pristopu, kar zahteva sodelovanje med različnimi deležniki, od finančnih, političnih do strokovnih in družbenih akterjev. Za uspešno sodelovanje sta pomembni visoka stopnja zaupanja med akterji ter delitev moči in odgovornosti, kjer izhajamo iz lestvice participacije. Ta sega od odsotnosti participacije prek simbolne oz. navidezne participacije do uveljavljanja moči državljanov skozi partnerstvo in državljansko vodenje. V praksi je celostno upravljanje kulturne dediščine zelo težko doseči, saj se soočamo z različnimi interesi, potrebami, željami in idejami posameznih skupin, sektorjev in disciplin. Na primerih s terena bomo pokazali načine, orodja in primere dobre prakse za vzpostavljanje vzajemnega sodelovanja ter poskušali odgovoriti na vprašanje, kako s pomočjo različnih kulturnih aktivnosti, ki zahtevajo mreženje znanj, pripraviti vsebine za oživitev nepremične kulturne dediščine in hkrati doseči vključujočo dediščinsko skupnost.

ključne besede

upravljanje dediščine, celostni pristop, participacija, mreženje znanj, skupnost

Skupnost RevitLab

Miloš Kosec

Fakulteta za arhitekturo UL, Interdisciplinarni medfakultetni inštitut UL za trajnostno varstvo kulturne dediščine

Projekt HEI-Transform bo za preizkus in optimizacijo modela Kulturna dediščina 4.0 vzpostavil štiri revitalizacijske laboratorije RevitLab na štirih konkretnih lokacijah nepremične kulturne dediščine različnih tipov (arheološka dediščina, urbano jedro, grajski kompleks in industrijska dediščina). Transdisciplinarni laboratoriji bodo v sodelovanju z lokalnimi akterji, ustanovami, prebivalstvom in interesnimi skupinami osnovna infrastruktura za zbiranje podatkov, razvijanje variant revitalizacije in preverjanje uspešnosti modela Kulturna dediščina 4.0. Za območja bomo v delavnicah s skupinami študentov univerz, vključenih v projekt, izdelali po tri projektne rešitve, ki bodo nastale pod vodstvom različnih mentorskih skupin. Ta del raziskave je ključnega pomena za uveljavitev novih načrtovalskih praks na področju nepremične kulturne dediščine v Sloveniji, saj bodo eksperimenti raziskovalce soočili z uporabo metode raziskovanja skozi oblikovanje (»design driven research«). Osnovni namen laboratorijev je oblikovanje realističnega modela za sodelovanje med strokami in deležniki na terenu ter na osnovi tega za ustvarjanje spodbudnih pogojev za prenos transdisciplinarnih rešitev v prakso.

ključne besede

kulturna dediščina 4.0, laboratoriji RevitLab, nepremična kulturna dediščina, raziskovanje skozi oblikovanje/»design driven research«

Program

8.30–9.00	Registracija
9.00–9.30	Pozdravni nagovori izr. prof. dr. Sonja Ifko – vodja projekta prof. dr. Matej Blenkuš – dekan Fakultete za arhitekturo UL Špela Spanžel – v. d. generalnega direktorja Direktorata za kulturno dediščino, Ministrstvo za kulturo RS prof. dr. Anton Ramšak – prorektor Univerze v Ljubljani
9.30–10.00	Dediščina za vključujočo trajnostno preobrazbo, predstavitev projekta izr. prof. dr. Sonja Ifko – Fakulteta za arhitekturo UL

I. Skupnost HEI-Transform

10.00	Predstavitev mednarodnega znanstvenega odbora projekta
10.15	Predstavitev odbora deležnikov projekta

II. Dediščina kot gradnik trajnostne prihodnosti

10.30	Uvodno predavanje: Konservatorstvo 3.0 – prilagojena ponovna raba in dediščina kot vir trajnostne prihodnosti / Keynote lecture: Conservation 3.0 – Adaptive reuse and heritage as a resource for a sustainable future – predavanje bo v angleščini prof. dr. Christer Gustafsson – Univerza v Uppsali
11.15	Vprašanja in kratka razprava
11.30	Odmor za kavo
11.45	Potencial dediščine za trajnostni razvoj / The potential role of heritage for sustainability – predavanje bo v angleščini prof. dr. Anna Mignosa – Univerza Erasmus Rotterdam
12.00	Slovenska strategija trajnostne pametne specializacije S5 in kulturna dediščina Marko Hren – Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj RS
12.15	Kulturna dediščina v novi strategiji razvoja turizma Slovenije Peter Črnič – PKF Hospitality
12.30	Vprašanja in kratka razprava
12.45–14.00	Odmor za kosilo

III. Vpetost dediščine v razvoj – mednarodni programi in strategije

- 14.00 Kultura gradnje
Špela Spanžel – Ministrstvo za kulturo RS
- 14.15 Novi evropski Bauhaus in kulturna dediščina
prof. dr. Tadeja Zupančič – Fakulteta za arhitekturo UL
- 14.30 Evropska načela kakovosti za posege, ki jih financira EU in lahko vplivajo na kulturno dediščino
mag. Nataša Jurgec Gurnick – ICOMOS Slovenija
- 14.45 Vprašanja in kratka razprava
- 15.00 Odmor za kavo

IV. Raziskava

- 15.15 »Values-led« pristop ter vrednote in vrednosti kulturne dediščine
doc. dr. Neža Čebtron Lipovec – Fakulteta za humanistične študije UP
prof. dr. Matija Svetina – Filozofska fakulteta UL
- 15.30 Soočanje kulturne dediščine in funkcionalno razvrednotenih območij – aktualno stanje v prostoru in aplikacija kot podpora komuniciranju
izr. prof. dr. Barbara Lampič – Filozofska fakulteta UL
asist. Lea Rebernik – Filozofska fakulteta UL
izr. prof. dr. Simon Kušar – Filozofska fakulteta UL
izr. prof. dr. Dimitrij Mlekuž Vrhovnik – ZVKDS
- 15.45 Regenerativna preobrazba ekonomije in družbe
prof. dr. Ljubica Knežević Cvelbar – Ekonomska fakulteta UL
- 16.00 Priložnosti in izzivi sodelovanja med deležniki v procesih upravljanja kulturne dediščine
izr. prof. dr. Maša Filipovič Hrast – Fakulteta za družbene vede UL
izr. prof. dr. Matjaž Uršič – Fakulteta za družbene vede UL
dr. Jasna Fakin Bajec – Inštitut za kulturne in spominske študije, Znanstvenoraziskovalni center SAZU
- 16.15 Skupnost RevitLab
doc. dr. Miloš Kosec – Fakulteta za arhitekturo UL
- 16.45 Razprava in zaključki
- 17.15 Napoved aktivnosti
- Mednarodna konferenca HEI-Transform 2024
 - Poletna šola trajnostne dediščine UL 2023: Prilagojena ponovna raba industrijske dediščine
 - Četrтки za dediščino
- 17.30 Zaključek konference
- 18.00 Večerja, Pivnica Lajbah

Projekt Dediščina za vključujočo trajnostno preobrazbo (Heritage for Inclusive Sustainable Transformation) – HEI-Transform je velik temeljni raziskovalni projekt, ki je v letu 2022 pridobil financiranje Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije. Šifra projekta: ARRS-J7-4641.

Vodilni partner

Fakulteta za arhitekturo UL

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za arhitekturo

Univerza v Ljubljani
Ekonomski fakulteta

Vključene raziskovalne organizacije

Ekonomski fakulteta UL

Filozofska fakulteta UL

Fakulteta za družbene vede UL

Akademija za likovno umetnost

in oblikovanje UL

Fakulteta za humanistične študije UP

Znanstvenoraziskovalni center Slovenske

akademije znanosti in umetnosti

Urbanistični inštitut RS

Fakulteta za turizem UM

Zavod za varstvo kulturne

dediščine Slovenije

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za družbene vede

Univerza v Ljubljani
Akademija za likovno umetnost in oblikovanje

Sledite nam

Spletna stran

itd.fa.uni-lj.si

Facebook

@InstitutITD

LinkedIn

@InstitutITD

Twitter

@InstitutITD

